

HUSZÁR JÁNOS

EGY PÁPAI TÜZÉR NAPLÓJÁBÓL

A Románia területén folyó harcok, melyekben a pápai tüzér ütege is részt vett, 1917 utolsó napjaiban véget értek. Előbb az oroszok, majd az oldalukon harcoló románok is fegyverszünetet kötöttek. 1918 első hónapjaiban a magyar tüzekek kitűnően megépített fedezékeikben maradtak, békekiképzést folytattak. A naplóíró ebben az időszakban szabadságra ment Pápára.

A tüzéralakulat májusban hagyta el Romániát, s jutott el vonaton az olasz frontra. Ott, a sziklás hegyek közt kemény munkával kialakított tüzelőállásokban, az igen jól működő ellenséges tüzérség tüzeiben, állandó életveszélyben teltek a napok.

Fokozta a nehézségeket az antant nyomasztó légifőlénye. Ezen a frontszakaszon már nem egyes gépek repültek be a magyar állások fölé, hanem egész kötelékek.

Az élelmezés hónapról-hónapra gyengült. A napló írója nem szűnik meg panaszkodni az ellátásra, a zablevesre, a töredező kukoricakenyérre, a romlott alapanyagból készült főzelékekre, a hús hiányára.

Az egészségügyi ellátás színvonalát mutatja viszont, hogy mikor hősünk fogai megromlottak, a front mögötti rendelőben két hét alatt teljes fogazatát rendbehozták.

A központi hatalmak gondosan előkészített, sokat ígérő támadása az utolsó piavei csatában összeomlott. A pápai tüzért ekkor érte a front feladásának parancsa. Neki kellett két társával a milliókat érő nehéz lövegeket használhatatlanná tennie. Az út a csatatérről hazáig iszonyatos vesszőfutás volt. Gyalogmenetben, kevés étellel folyt a visszavonulás a hegyes, nehéz terepen. A fegyelem felbomlott, a különböző nemzetiségű csapatok raboltak, fosztogattak, felpredálták az élelmiszerraktárakat. Út közben olasz katonákkal találkoztak, akiknek a feladata a visszavonulók lefegyverzése volt.

Kétheti gyaloglás után tudtak csak vonatra szállni, a beköszöntő télen nyitott vagonban utaztak. Itthon az állomásokon meleg étellel fogadták őket.

Halálos fáradtan ért Pápára. Két napos utánjárás után a huszárlaktanyában kapta meg az elbocsátó levelet. Végkielégítésként egy komiszkenyeret vételezhetett.

Horváth Pál tüzér számára ezzel véget ért az első világháború, mely élete további részét is meghatározta. A kereskedői pályára többé nem tudott visszatérni, haláláig alkalmi munkából élt.

Az itt következő naplórészlet az 1918-as év első hat hónapjának rövid foglalata. 1994-ben indult forrásközlésünk befejező részével, immár bevezető nélkül, ez évi negyedik számunkban találkozhatnak Érdekes Olvasóink. (A szerk.)

1918. január hó

1-én. Ezen a fronton tehát elértük azt, hogy évek múltán békében üdvözölhetjük az újévet. Régen vártunk már erre és szívből óhajtjuk és várjuk, hogy a többi fronton is állna be már a béke.

Úgy látszik, ezen év gazdag lesz eseményekben, de nem látható még, miképp fog alakulni a helyzet, mert még csalódásokra is lehet számítani. Az első napja máskülönben csendes, borult, hideg, épp oly lehangolt, mint a karácsony. Az alkalmi ajándékok (liebesgabe), mik azelőtt voltak, megszűntek, ezek is mutatják az otthoni helyzetet. A mai ebédünk sem valami kiváló, ünnepi.

2-án. Délelőtt ágyú és gyalog gyakorlatozás, elég hideg van, de azért nincs pardon. Most kívánjuk, hogy az ellenség pár gránátot eresztene ide, hogy ezen gyalázatos állapotokat megszüntetné.

3-án. A mai napot megint fagyújtással töltjük, mert úgy látszik, sok kell a télen. Focsani irányából egész nap ágyúzás hallható, de ez csak tüzéségünk lögyakorlataitól ered. Mert most már ilyen is van. A tiszt urak nem eleget tudják magukat a valóságban gyakorolni, most így pocskékolják a munitiót. Máskülönben ez önékik (már a nagyobb fejűeknek) szórakozás is.

4-én. Reggel 7 órakor kirukkolás ágyúval. A Stellungból 2 ágyút bevittünk Giurgueti-be a mozdonyálláshoz, hogy bizonyos napokon kivonulást végezzünk. Ezt is a fegyverszünetnek köszönhetjük. Már annyira mennek a legénység szekatúrájával, hogy kívánjuk vissza az előbbeni állapotot, mert akkor legalább a legénységnek békét hagytak, nem zavarhatják ilyen haszontalansággal. Az üteg-parancsnokunk Szrogh úr most szabadságra ment, örülünk neki, nem is kívánjuk visszatértét.

5-én. Miután parancsnokunk elment, ma pihenőnapot tartunk, nem foglalkozunk semmivel.

6-án. Vasárnap van, tehát így ma is munkaszünetet tartunk. Most jobb idők kezdenek lenni, reggel kissé hideg, de napközben egész tűrhető. A hónap már nyoma sincs itt. Este az ellenséges állások mögött élénk ágyú- és fegyverlövés hallható, persze ez is csak gyakorlatozás-féléből ered, illetve most van az ellenségnek karácsony estéje, és ezzel tudatják az ünnepelet. A rakéták is röpködnek a levegőben.

7-én. Délelőtt exerciozás, délután iskola. Ma kaptam meg hazulról a szabadságkérő-levelet, mi sikerül is, ha elmenni akarok. De le kellene mondani a máskülönben járó illetékekről.

8-án. Ma reggel megint a protze Stellungba menetelünk, hogy kivonulást rendezzünk. Ez hetenként kétszer történik, kedden és pénteken. Tegnap és ma, hosszabb idő után, repülők is járnak, de csak a front mögött.

9-én. Ma rendkívüli szép idő, egész tavaszi. A mai napot is gyakorlatozással töltjük, mi hosszabb ideig tart, mint békében. Ezt értük tehát el a fegyverszünettel, pihenés nincs.

10-én. A tegnapi jó időt pár centiméteres hó váltotta fel, mi igazán elmaradhatott volna.

11-én. A rendes gyakorlatozással töltjük az időt, most ez elmaradhatatlan.

12-én. A tegnapi elmaradott kirukkolást ma, szombaton tartottuk meg. Ezen kirukkolások épp elég fáradtságosak a legénységnek, gyalog oda Giurguetibe és vissza, azonkívül az ágyú mellett futkosni nem irigyelni való dolog.

13-án. Vasárnap pihenőnapunk van. Este hallható, mint az oroszok és románok lövöldöznek és a rakétákat is használatba veszik. Ezekkel most az újévüket köszöntik.

14-én. A szabadságról ma lemondottam a kedvezőtlen feltételeknél fogva. Bevárom a transzportot, mi hamarosan fog menni. A mai nap is az egyformaságba telik.

15-én. A rendes napi foglalkozást üzzük, és kell, hogy beleszóljunk a változatlanba.

16-án. Ma itt a Stellungba oltottak be bennünket, most már nem kell az orvos után járnunk, helyünkbe jön. De ne volna csak fegyverszünet, – majd akkor nem szagolna ide –.

17-én. Délelőtt a rendes foglalkozás, délután fürdés. Ma beugrottak 50 kor[ona] erejéig, hadikölsön jegyzésre, egész erőszakkal akasztanak ilyesmit az ember nyakába.

18-án. A mai napot ugyancsak a foglalkozással töltjük.

19-én. Az időjárás egész tavaszi, délelőtt foglalkozunk, délután pihenő, illetve a legénységnek idő van adva, hogy saját magát gondozhassa, tisztálkodhasson.

20-án. A mai vasárnapot is pihenéssel tölthetjük, oly kiváló, jó idő van, hogy jobbat már nem is lehet kívánni. A föld fagya már teljesen elment, bár továbbra is így maradna.

21-én. Ma újból oltottak bennünket, miután pihenünk. Ezen sok oltás már tűrhetetlen.

22-én. A jó idő mellett mi csak foglalkozunk. A tisztjeink ellenben mulatnak, züllenek a mi bosszúságunkra. Már megengedik maguknak azt is, hogy nőket hozzanak a stellungba, ami pedig szigorúan tiltva van. Most az orosz-román feszültséget figyeljük, hogy hova fog fejlődni. A románnak is csak be kell adnia a derekát, máskülönben rosszul járhat. Este jött hírül, hogy Brailánál 8 ezred gyalogság és 120 ágyú jött át hozzánk.

23-án. A rendes napi foglalkozáson kívül nem fordul elő semmi nevezetes, ma erős köd volt.

24-én. A mai nap is a megszokottakkal telik el.

25-én. Délelőtt kirukkolás, délután iskola, ami szinte naponta a foglalkozáshoz tartozik. Ettől ugyan nem lesznek okosabbak az emberek. Visszamenőleg december 1-től a zsoldunkat 20 %-kal felemelték, de még most sem áll arányban a drágasággal.

26-án. Ma nincs rendes foglalkozásunk, csak lógunk, katonásan.

27-én. A mai vasárnapot is nyugodtan megünnepelhetjük, még a jó idő is hozzájárul.

28-án. Délelőtt fürdés, mint rendszeren, minden héten kapunk itt a faluban felállított fürdőnkben. És mondhatni elég jó és kellemes fürdőt kapunk. Délután pedig iskola van.

29-én. Délelőtt kirukkolás, délután játék. Semmi hideg nincs.

30-án. Az idő napról-napra jobb, ma egész nyárias. Így a foglalkozás künn egész kellemes.

31-én. Ma azonban borult, hűvösebb idő lett. Délelőtt tiszték[nek] és altisztéknek a rohamzászlóalj gyakorlatozását kellett végignézni Új-Latinulba. Szórakozás a nagyobb-fejűeknek (mozi), miután már ők is unják magukat.

Február hó

1-én. Ma ismét kivonulást tartottunk. Az ezredünk száma ma 73-ról 160-ra változott, és ütegünk száma is 3-ról 4-re. Úgyszintén új osztályparancsnokot is kaptunk Jelinek őrnagy személyében, tán be fog válni.

2-án. Délelőtt ünnepelünk, délután ismét Giurguettibe kell[ett] mennünk, hol őrnagyunk szemlét tart[ott] az üteg felett, és meg volt elégedve. De ha ellenkezője történt volna, azzal sem törődünk. A mai nappal a szabadságos levelem megírták, (ez többet ér minden szemlénél) és várom mikor utazhatok haza.

3-án. A mai vasárnap hűvös, semmi változás nem fordul elő. Én pedig készülődöm az utazásra.

4-én. Ma is a napi foglalkozást folytatjuk, de az idő hidegre fordult. A szabadságos levél még most sincs kéznél.

5-én. Még a mai kirukkoláson is részt kellett vennem. Hideg, szeles idő lett, majd a lóról lefagyok. De azt hiszem ma megjön a szabadságos levél, és itt hagyhatom az üteget. Este már teljesen útra készen állok.

6-án. Reggel azok, kik szabadságra megyünk, bemegyünk Giurguettibe, honnét délután kocsin Urleaska vasúti állomásra utazunk. Innét este 7 órakor utaztunk tovább Buzeau-ba, hol az éjet kellett töltenünk.

7-én. Reggel utaztunk tovább Ploestin át Brassóba, hova késő délután érkeztünk. Sajnos itt a katonai gyorsra nem tudtunk felszállni, így az éj egy részét itt kellett töltenünk, várni újabb vonatra. Éjjel 2 órakor így tovább utaztunk. A várakozási időt elég jó hangulatban töltöttük Brassóban, vendéglőben és moziban. Hanem erre már nincs oly kellemes idő, mint a frontunknál. Mikor a hegyes vidéket elértük a legerősebb hideg fogadott bennünket.

8-án. A mai egész napot szorgalmas utazással töltjük Tövis-Aradon át Budapestnek. Ha a katonai gyorson utazhatunk, már ezen utat el is feledtük volna. Az utazás kényelmetlen a túlsúfolt vonaton.

9-én. Reggel 7 órakor érkeztem Pestre, hol ismét várni kellett délután 1/2 5 óráig. De miután itt nem volt kilátás arra, hogy a vonatra szállhassak az iszonyú forgalom miatt, így villamoson Kelenföldre mentem. Itt iszonyú erőfeszítéssel sikerült is, és tovább utazhattam, hogy este Győrbe érkezhessenek. Ma az első örömhír is megjött, Ukrajna éjjel 2 órakor a békét megkötötte. Tehát a régen várt béke egy része elérkezett, de hol van még a többi? Félő, hogy ők még sokat fognak okoskodni, míg ezen útra lépnek. És még hogy alakulhat az egész!

10-én. Hajnalban érkeztem Pápára, mit már nem is bántam a fáradságos utazás után. Ezen nap délutánja a rokonok ismerkedésével telt el. Újabb meglepetés! Oroszország kinyilvánította, hogy a hadiállapotot megszüntnek tekinti, csapatait leszereli, de az eléje terjesztett békeszerződést nem írja alá. Tehát Oroszország húzódozik, itt még lesznek meglepetések. Soká úgysem viheti. Azon napok, mi[ke]t itthon töltök, elég jól tellenek.

18-án. A német csapatok megkezdették az előrenyomulást orosz földön, nem fogadták el a Trockij-taktikát.

27-én. Szabadságom letelt, mit elég jól töltöttem. Megkezdődött a visszautazás, melytől nem hiába féltem, de rosszul is ment. Békéscsabán értesültem arról, hogy visszamehetnék még tíz napra, már majd úgy volt, de hogy újra kezdjem ezen gyalázatos utazást, mégsem tértem vissza.

Március hó

3-án. Délben érkeztem meg a sok méreg, bosszankodás és fáradság után az üteghez, hol már nem is vártak. Az ütegnél nem történt semmi változás ez idő alatt, noha féltem, hogy nem érem már itt. És hamarosan lesz is változás itt, miután a románnak adott határidő, ötödike, közeleg, mikor a fegyverszünet lejár. Ma már ütegünk parancsot is kapott az előremenetelre Woinestinél egy újabb állásba. (Egy elhagyott haubitzállás.)

4-én. Reggel a legénység az új állást megy ki építeni, kijavítani, melyen sok munka van. Délután pedig újabb parancs jön, hogy az ütegnek még az est folyamán be kell menni az új állásba. Tehát meg kellett történni a költözködésnek, pedig ugyancsak sajnáljuk elhagyni a már megszokott, jó fészünket. Este 10 órakor már az új állásba be is rendezkedünk, mikor újból jön a parancs, hogy reggel a régi állásunkba menjünk vissza. No ennek igazán örülünk – de azért az ily ostoba intézkedések mégis bosszantók –. Pedig de sok ilyesmi történik a hadseregnél! Igaz ebből

azt látni, hogy a románnal sikerült újból megegyezni. Arról is értesültünk, hogy az orosz is aláírta a békét 3-án délután 5 órakor. Úgy látszik a német előrenyomulás hamar megtette hatását.

5-én. Kora reggel megtörtént a visszaköltözködés (bolondok útja). A román kormány elfogadta az eléje terjesztett feltételeket, tehát ma délben nem kellett bekövetkeznie a hadiállapotnak, mikor is éjjel 1 órakor megkezdődött volna az offenzívánk. Még a hazai út fáradalmait ki sem pihenhettem, már ilyen nehéz munkában volt részem, és utána nem is érzem jól magam. Hanem, ha ez ily simán nem megy, még csak most szaladt volna a bocskoros oláh, mit szerettünk is volna.

6-án. A rendes napi foglalkozás délelőtt, délután (exercierozás). A román kormány elfogadta az eléje terjesztett békefeltételeket. Ugyancsak Oroszország is aláírta 3-án a békeszerződést! Tehát ezekkel végeztünk volna, ami a továbbiakra nagy haladás. Hanem ezzel mi itt csak azt értük el, hogy rövidesen hurcolkodhatunk tovább innét, hol már elég békében élünk.

7-én. Délelőtt a rohamozó csapat harcászátát néztük végig (illetve játék), mert most már a felsőbbségnek nincs másban szórakozni. Munitió pedig van elég, lehet pazarolni. Most már a német csapatok is erősen költözködnek erről a frontról.

8-án. Délelőtt a rendes foglalkozást csináljuk, délután pedig parancsot kaptunk, menetkészre csinálni magunkat. Hamarabb jött, mint számítottunk rá. Tehát tovább kell állanunk nekünk is, hogy hova, azt még nem tudjuk. Jóformán az összes csapatok mennek innét, és már jobbra üres a front. Este az ágyúinkat bevontattuk Giurguetibe, a mozdonyállásba, a legénység pedig az éjet itt töltötte az állásban, várván a parancsot az indulásra.

9-én. Mi még mindig itt künn várjuk a parancsot az indulásra teljesen felkészülve, mint ilyenkor szokás, izgatottan. Délután azonban a katonai felsőbbség könnyelmősége újból kinyilvánult, mint már sokszor, és könnyen végeznek vele, hogy rövidesen újból kezdjék az ostobaságot. Persze azt nem veszik szívükre, hogy a legénységet hiábavaló munkákkal fárasztják, zsarolják. Tehát herstellt kommandót kaptunk újból visszacsinálni mindent, mint volt, itt maradunk. Mily bosszúság ez, mikor már beleéltük magunkat az elmenetelbe. No, de azért mégis hamar megbarátkoztunk újból ezen kedves otthonunkkal, hol oly hosszú időt töltöttünk. Ha sok veszély között is, de mostanában annál veszélytelenebbül. Ágyúink újból elfoglalták helyüket tehát. Most azután megtudtuk, hogy Odesszába mentünk volna, és ott újból behajózva: a Fekete-tengeren át, a palesztinai harctérre. Tudomásunkra jött, hogy ott háromszoros zsoldot kaptunk volna, mibe már bele is nyugodtunk, de hát mégis csak jobb itt még egy ideig. Hanem a tisztok orra lóg nagyon, a jó gázsítól való elesés miatt. No, meg az a történelmi szent világrész megtekintése sem lett volna rossz, hova nem minden halandó juthat el. Igaz, hogy nagy különbség van egy ilyen és egy passzió utazás között.

10-én. Mára berendezkedtünk újból, helyrehoztuk, mit szétromboltunk. Vasárnap van, szép meleg, napos tavaszi idő. Künn sütkérezünk, pihenünk. Hamar beleéltük magunkat az itt maradásba. Ilyen a katona most, hol lehajtja a fejét álomra, ott az otthona.

11-én. A napi foglalkozással töltjük az időt. Pompás idők járnak. A mai nappal ugyancsak a nyakamba akasztották a kölöncöt, át kellett vennem a szolgálatvezetést.

12-én. Ma is a szokásos foglalkozást üzzük. A csapatok, úgy a mienk, mint a németek, folyton költözködnek el. Rövidesen mi is újból számítunk erre, de már akkor visszavonhatatlanul.

13-án. Ez a mindenkitől gyűlölt gyakorlatozás emészt bennünket folyton. Persze, hogy a vérünk meg ne sűrűsödjön.

14-én. Semmi különösebb nem fordul elő. Hiába, a katonának háborúban csak a harc kell, akkor mentve van az ilyen szekatúrától, mint a gyakorlatozás.

15-én. Az idő kissé hidegre fordult, más különösebb változás nem fordult elő. Azon gondolkozunk, mi lesz itt velünk, tán itt maradnánk megszálló csapatnak? Az sem lenne ugyan rossz, noha a békés foglalkozást kellene tovább üznünk.

16-án. A mai nap is hűvös, szeles. Minden marad az egyformaságban.

17-én. Vasárnap van, nincs foglalkozás. Így meg nagyon unalmasak az órák. Ma sincs kedvező idő, bent tartózkodunk.

18-án. Az idő mára javult, ismét a foglalkozást üzzük. Nekem most elég mérgeledni valóm van a legénységgel, az ördög vinné el.

19-én. József nappal teljesen beköszöntött a tavaszi idő, csak utóbb meg ne ebelje magát.

20-án. A napok csak telnek az egyformaságban, ha nincs másképp, így is jó. Azt gondolom minden nappal kifelé tartunk a háborúból, mi már nagyon kívánatos volna, dacára, hogy már beletörődünk abba, hogy ennek tán sohasem lesz vége.

21-én. Meleg, szép idő, a foglalkozáson kívül semmi újabb nincs.

22-én. Mint hírlík, már megint várhatjuk a parancsot a továbbmenetelre innét, mit már magunk is belátunk, hogy soká nem tarthat itt létünk. Csak úgy ne járjunk, mint már sokszor.

23-én. A napi foglalkozáson kívül semmi különös nem történik.

24-én. Vasárnap délelőtt fürdés Giurguettiben, a legközelebb fekvő, valamennyire ép faluban. Mert a közelebb fekvő falvaknak csak a földje maradt meg és patkányai. Esetleg itt-ott macskák láthatók.

25-én. Szintén ünnepelünk. A nyugati fronton a németek nagy offenzívája 21-én megkezdődött, eredménnyel. Azt hiszem, ettől függ a háború további sorsa, jobbra vagy balra, mert a döntésnek ott kell bekövetkeznie. Bár már ott tartanánk!

26-án. Délelőtt foglalkozunk, délután az eső esik. Ma leszerelt román katonák nagy csapata jött, mely ellepte az egész környéket. Szabadon lettek bocsátva és gyalog kell megtenniük az utat lakóhelyükre.

27-én. Reggelre erős hóvihár lett, mi nappal is tart. Erre már nem számítottunk. Még mindég német és magyar csapatok menetelnek innét, kik nem a legjobb időt választották. Félő, hogy mi is így fogunk jární majd.

28-án. Ma reggelre is kisebb hóréteg esett, és hideg téli idő állott be.

29-én. Hideg, szeles idő, tehát a tél most jött meg. Remélhető, nem tart soká. A román csapatok folyton özönlenek haza.

30-án. A hideg tart, azért künn foglalkozunk.

31-én. Húsvét napja, hidegebb, szeles idő. Délelőtt templomba megyünk Giurguettibe. Ebből tudjuk, hogy húsvét van, máskülönben észre sem vennénk, oly szolidan üljük meg. Nekem azonban kijut a bosszankodásból az ünnep kedvéért. Ezen hónap is bezáródott anélkül, hogy elmentünk volna innét, ennyire nem is számítottunk.

Április hó

1-én. Húsvét másnapját ünnepeljük, de ezt sem különben, mint a tegnapit. Dehát ezzel sem törődünk. Az idő azonban megszánt bennünket, mert jobbra fordult.

2-án. Az ünnepek elmúltak és megkezdettük újból a napi foglalkozást. Ma különös vendége volt az ütegünknek. Mulatozás után a tábori pap kijött az állásunkba, és jól beborozott fővel (tiszteinkkel együtt) alapos, Istenfélő beszédet mondott. Sőt ígéretet tett, hogy rövidesen újból ki fog jönni gyóntatni. No, persze erre van legnagyobb szükségünk.

3-án. Csak öljük magunkat a foglalkozással. E hó elejétől ismét életbe léptették a borpénzt, illetve bort naponként, mit 915. jan. 1-jén beszüntettek, mert eddig nem volt reá szükség.

4-én. Semmi különös nem fordul elő, a napjaink telnek.

5-én. Kezd unalmassá válni az itteni állapotunk. Folyton az egyformaság, közönyösség, unalom járja.

6-án. Nincs változás, most megint nincs róla szó, hogy mikor megyünk innét. A bizonytalanságban vagyunk efelől.

7-én. Vasárnap kedvéért pihenünk, most már a magunk társaságára vagyunk utalva, miután nincsenek idegen csapatok.

8-án. Délelőtt fürdés Guirguettiben, mi jó kis sétába kerül. Délután az üteg le lett fényképezve. Változatosságnak ez is jó.

9-én. Már megint hírlik a menetelünk Ukrajnába, vagy az olasz frontra, még ez hiányzik éppen, az olasz pokol. Ehhez senkinek sincs kedve.

10-én. Most már az ételmezésünk is kezd tűrhetetlen lenni. Persze azt hiszik, a nem harcoló csapatnak nem is kell enni.

11-én. Ma délelőtt kellett volna itt a Stellungban Isteni tiszteletnek és gyónásnak lenni, de a papunk nem jött ki, úgy látszik ismét berúgott. A brigádunk már szintén megy innét, mi még most sem tudjuk mi lesz velünk.

12-én. Csak a napi foglalkozás, enélkül nem élhetünk, és nincs étvágyunk a kitűnő menagera.

13-án. Postát már napok óta nem kapunk, miután nincs postaszámunk. Tehát ezzel is csak bosszúságunk van tetézve.

14-én. Vasárnap, ma tartatott meg az elmaradott Isteni tisztelet. Ez is jó változatosságnak. Most megint hallgatnak az elmenetelről.

15-én. A nyűgöt, (déenzfűhrességet) ma letettem, minek szívből örülök. A kutyának való ez.

16-án. A napi foglalkozás. A civilek most már jönnek ide vissza. De fájdalom reájuk nézve, hogy egyetlen házat sem találnak, miután a falu a földdel egyenlővé van téve. Természetes ez a legnagyobb csapás reájuk nézve. A földek össze-vissza furkálva, még csak a földművelést sem tudják megkezdeni. Újabb megpróbáltatás elé vannak állítva. Postát még most sem kapunk, mi elég rossz.

17-én. A napi foglalkozással telik a nap, a ménkő már ebbe is belecsaphatna, utálatos minden.

18-án. Délelőtt gyakorlatozás, délután éleslövés (fegyverrel) a lövőtéren (Neu Latinul). Hát még ez is szükséges a háború ötödik évében. Hogyne, hisz munitió van bőven.

19-én. Borult, hűvösebb idő, az eső kezd esni. Most megint nincs szó az elmenetelünkről. Posta nem jó egyáltalán. A román lakosság rohamosan kezd építeni. A kiürített állásokat a faanyagokért erősen ostromolják, majd hajba kapnak érte. De nem is csoda. A házat mindegyik

maga csinálja és elég gyorsan. A fal vesszőfonat, kívül-belül besározva. Nálunk ez nem megy ily könnyen Magyarországon.

20-án. Délelőtt fürdés, (no ez megjárja) délután a szombati foglalkozás, (semmittevés) ez is megjárja még. Hanem most jön a java. Éjjel 12 órakor jön a telefonjelentés, hogy reggel 9 órakor menetelés innét. Így már meg volt zavarva a nyugalomunk.

21-én. Vasárnap korán kelünk, kezdetét veszi a pakolás, kocsira ládám, kocsira párnám. Az eső esik, mintha csak meg lett volna rendelve az elmenetelünkre. Tehát ennek is meg kell történnie, végre mégis csak itt hagyjuk a kedves és megszokott helyet, honnét sok jó és sok rossz emlékek távoznak. A civilek már szinte antrétoltak, és alig várják, hogy meginduljunk, hogy rohamot csinálhassanak a fedezékek ellen. Látjuk a vésztjósító arcokat. – Hanem ezt meg is fogják szolgálni, mert az erős beton-tetejű fedezékek nem oly könnyen engednek. Szegény kis macskáink is itt maradnak, pedig hogy megosztották velünk a barátságot. Amerre utunk vitt, a falvak mind romokban hevernek. Ezen nap dacára a kedvezőtlen időnek, erős marscot csináltunk. Késő este, 10 órakor érkezünk Mircesti faluba, hol szabad lágerba mentünk, és az éj hátralévő részét a train kocsikban töltöttük más hely hiányában. Hej! de eszünkbe jutott a jó fedezék.

22-én. Délelőtt 9 órakor alo marsch. Ma rövid utunk volt, de azért alaposan megáztunk. Délután érkezünk az ezred gyülekező helyére, Focsani mellett levő Wenatóri erdőben levő lágerba, hol az összes batteriéknek gyülekezni kell[ett]. Míg elhelyezkedtünk, addig is alaposan megáztunk. Hozzá még a legénységnek helye sincs. Az éjt az istálló zugában töltöttük, hol az átszűrődő esőtől és a patkányok társaságától szenvedtünk. De jó lett volna a Latinul-i fedezék!

23-án. Nem tudjuk mi lesz velünk, pihenőnk volna, de a hely hiányában ez nem megy. Gyalázatos élet, már mikor lesz vége.

24-én. Délelőtt a felszerelések rendbehozásán fáradozunk, délután pedig szórakozni megyünk. Mert hát ilyen is van ám! Igaz, hogy pénzbe kerül, de a fene bánja, csakhogy a gránátok nem röpködnek. A Károly alap javára ünnepélyt, mulatságot rendeztek, hol többféle mulattató játék, úgymint hinta, kuglizó, futás, ugrás, birkózás és egyéb mutatvány szórakoztatja az embereket. Azonkívül van bazár, ugyancsak bor, szafalád és kenyér-árusítás stb: Azonban sajnos az eső, ami itt mindennapos, hamarosan feloszlhatja. Pedig kár, de nincs másképp.

25-én. Folytatjuk a tisztogatást, az ispitierung-ra, mely 27-én lesz. Azonkívül egy kis szekatúrúra (rapport) is készülünk, gyerekeknek való fenyegetőzések az ütegparancsnok részéről. Ja, ez is a mulatsághoz tartozik. A katona mindkettőt kedveli. Délután Wenatori faluba gázpróbara megyünk, (mert itt ilyen is van ám, nem csak ruhapróba) de ez is jobb így, mintha az ellenség rendezné. Még ilyenben az ellenség által úgy sem volt részünk.

26-án. Kissé meghültem, nem a legjobban érzem magam. Ma azonban hurcolkodás van. Egy másik üteg helyére költözködünk, hol jobb berendezés van, és a legénységi lakások is tűrhetők. Természetes, ez megint egy kis munka, de már megszoktuk.

27-én. A rajon rendbehozásával töltjük az időnket, hogy minél lakhatóbb legyen.

28-án. Vasárnap nincs foglalkozás, az idő jóra változott. Délután altisztek Focsaniba megyünk. Nem sok szórakozást találunk, a város inkább piszkos, mint szépnek mondható. Ma van a sétatéren a Károly sorsjegy húzása, mellyel legújabbban pumpolnak bennünket. Késő este térünk haza kocsin.

29-én. Délelőtt fegyver-vizit az ezred fegyvermestere által.

30-án. Semmi különös. Az élelmészünk kissé javult, mi az utóbbi időben már tarthatatlan volt.

Május hó

1-én. Délelőtt rendes napi foglalkozás, (exercierozás) délután őrnagyunk szemlét és iskolát tartott. Utóbbit az olasz fronti terep-viszonyokról, hova rövidesen kerülünk. Ez volt még hátra!

2-án. A napi foglalkozással telik az idő, edzzük magunkat. Már csak azért is, mert az élelmezésünk újból komiszkodik. Nem sokáig örülhettünk a javulásán. Naponta kétszer tengeri kására (mamaliga) szorítkozik. De hát csak hízna tőle az ember mint a disznó, de épp az ellenkező a hatása.

3-án. Nem fordul elő semmi érdemleges. Most meglehetősen könnyen töltjük az időt játsszással. A mamaligának tulajdonítható. A helyünk elég szép, az erdő már kizöldelt, nyaralunk.

4-én. Egy kis gyakorlatozással töltjük az időt azzal a pár emberrel, ami még van az ütegnél. Megint igen [sokan] elszeleltek. Este moziba mentünk Wenatőriba.

5-én. Vasárnap borult idő, gyengén az eső esik. Batterinek parancsot kapott a mai nappal, hogy holnap Focsaniba költözködjék. Most már rendbe jöttünk itt, szép és jó helyünk van, ismét költözködünk. Legalább Szent-Mihályig hagytak volna bennünket.

6-án. Délelőtt pakolás, délben 1 órakor alo marsch. Bár csak mindég ennyit kellene marscholni. Focsani egy szélső utcájában lettünk elszállásolva házakhoz. Ez is tűrhető, ha már így van. Ma kaptam értesítést hazuról, hogy a Kálmán már Kanizsára érkezett. A Dénes pedig a fióküzletet megnyitotta. Ezzel elég öröm szereztetett nekem.

7-én. Rendezkedés az új lakásban. Telik az idő. Hűvös, szeles idő van. Ma kötötték meg a román békét. Tehát ezekkel is elbántunk. – Kutya bocskoros fajta.

8-án. Szinte az elszállásolással foglalkozunk, hogy rendbe jöjjünk. Ki tudja meddig tart ez is. Hogy városban vagyunk és szabadsággal élünk, azt legjobban a zsebünkön érezzük, fogy a pénz.

9-én. Szolgálatban vagyok. A parancsnok szigorú intézkedéseket tett, hogy a legénység ne mulathasson. Ez csak önékik szabad, igen sokszor a részegségig. De azért nem kell a legénységet féltetni.

10-én. Az eső esik, hűvös van. Délután fürdünk. Itt is járja a napi foglalkozás. Enélkül élni nem lehet. Ma kaptunk löhningot a húspótlékkal együtt. Kell is ám a pénz, mert bort lehet kapni bőven. Itt be is várhatnánk a végét.

11-én. Az üteg részére fassung 15 napra, már csak napok kérdése az ittlétünk. Tehát nem várjuk be a végét itt. Délután értesültünk, hogy 14-én kedden éjjel 1 órakor vagonierozunk be.

12-én. Vasárnap, már az előkészületeket tesszük az utazáshoz, mi huzamosabb időt vesz igénybe. Csapataink folyton mennek innét, főleg a tűzéréség.

13-án. Az utolsó nap Focsaniban, megyünk innét és Románia földjéről. Majd egy évi ittlét, mely alatt ugyan több rosszban mint jóban részesültünk, mégis fájjaljuk itt hagyni. Nem a kedves Romániát sajnáljuk, (mert hiszen, ha haza mehetnénk), csak azért fájjaljuk, hogy egy újabb, rosszabb, bizonytalanság felé megyünk. Örömet szerzett újból a hazai hír, hogy Kálmán hazaérkezett. Az eső esik, hűvös van, a fagyoszentek kitesznek magukért. Este kissé kimulatjuk magunkat utoljára Focsaniban, melynek szűk, piszkos utcái emlékezetesek lesznek, de azért Isten veled Focsani. Igaz is, déltől fogva, ennek emlékére még szolgálatban is vagyok. Este 11 órakor ütegünk zöld gallyakkal erősen feldíszítve az állomásra marscholt szakadó esőben.

14-én. Hajnali 4 órára fejeztük be a vagonierozást elég fáradságosan. És hozzá még marhavagont kapott a legénység is az altisztekkel együtt. De ha az is elegendő lenne. Ez is a kedves tiszt-uraink gondoskodásának köszönhető. 5 órakor indult ki vonatunk Focsani állomásról, és Buzeuba értünk délelőtt, hol reggeli és ebéd volt. Délben tovább utaztunk Ploestin át Chitillába, hova este 6 órakor érkeztünk. Itt vacsora volt. Itt hosszabb ideig álltunk. Az úti élelmzésünk gyalázatos, 1/4 kenyér és mindenből fele portió. Este tovább indultunk Pitesti felé.

15-én. Reggel érkeztünk Pitestibe, hol reggeliztünk és tovább utaztunk. Az idő borús, hűvös. Éjjel 12 órakor Vöröstorony szoroson megyünk át. Egy kis időre Magyarországon vagyunk.

16-án. Reggel 6 órakor Nagyszebenbe érkeztünk, honnét tovább Déván át Arad felé utazunk, hova éjjel 1 órakor érkeztünk. Innét tovább folytatjuk utunkat.

17-én. Délelőtt Makón át, 1/2 11 órakor érkeztünk Szegedre a vonat késés folytán, még délután 3 órakor is itt vagyunk. Csak este indultunk tovább és éjjel érkeztünk Szabadkára. Innét újabb 2 óra késéssel folytattuk utunkat.

18-án. Reggel 6 órakor érkeztünk Bátaszékre, hol lovainkat a huzamos út után ki kellett rakni sétáltatás végett, nehogy a lábuk megromoljon. Innét 10 órakor tovább mentünk, és déli 1/2 1 órára értünk Dombóvárra, hol reggelit és ebédet kaptunk. Így tovább indulva Kaposváron át este érkeztünk Gyékényesre. Itt este 10 órakor kaptuk meg a további útirányt Csáktornya-Prágerhof felé. A mai nappal a hosszú úton 2 lovunk is tönkrement.

19-én. Hajnalban érkeztünk az osztrák határra és 1/2 8 órakor Prágerhofba, hol reggeliztünk. 3/4 10 órakor indulunk tovább Prágerhof állomásról. Pünkösöd vasárnapját Ausztrián át utazással töltjük elég szép idő mellett. 1/2 1 órakor érkeztünk Marburgba, hol ebéd és hosszabb késésünk volt úgy, hogy a vacsora is itt ért bennünket. Délután 3/4 6 órakor indultunk tovább Klágenfurt irányába, merre erdős, hegyes, szép vidék húzódik. Éjjel 3 órakor vagyunk Klágenfurtban.

20-án. Reggel 7 órakor érkeztünk Villach-ra, hol reggeliztünk, ebédeltünk. De úgy látszik a vacsorát is itt költjük el. A többi útegek, kik előbb indultak, mind itt vannak, utolértük őket. És a mai nap nem is mentünk tovább, itt vesztegeltünk, nem tudni meddig.

21-én. Innét reggel 1/2 7 órakor mentünk tovább Spittal-on át. Itt már bejöttünk a havasok közé, szép vidék a szemnek, de nem a mi szempontunkból. Délután 3 órakor érkeztünk Lienzbe, hol ebéd és vacsora volt. Továbbá a hosszú út után a lovakat jártattuk meg, és éjjel 12 órakor mentünk tovább.

22-én. Délelőtt Bruneck[en] és Mühlbachon át, 1/2 11 órakor érkeztünk Franzenfest-be, hol reggeli és ebéd volt. Délben, 12 órakor indultunk tovább Brixen Klausen, Borenen át Trientnek. (Dél-Tirol) Délután 6 órakor érkeztünk Trientbe, hol kirakásunk megtörtént, egyelőre tehát célnál volnánk 9 napi utazás után. E délutáni utazásunk folyamán majdnem igen komolyra válható szerencsétlenség ért bennünket. Ugyanis a nagy forráságba, mi nappal erre van, a velünk szembe jövő vonattól, illetve szikrájától pár tréncocsink tüzet fogott, és alaposan égett, mire figyelmeztetve lettünk reá. Szerencsére víz volt, és hamarosan elejét vettük a nagyobb szerencsétlenségnek, mert már a munitió pörkölődni kezdett. Pedig azt az olasznak szántuk. Erre igen sok a vasúti szerencsétlenség a szállítások közben. Kirakás után már későn a városba vonultunk, és a pionier kaszárnyában lettünk elszállásolva. A város régi olasz típus, szépnek nem mondható, inkább piszkos. Igaz, a mostani állapot ehhez nagyban hozzájárul. Katonával tömve van, itt már harctéri forgalom van.

23-án. A mai nap a rendezkedéssel telik. Nem tudjuk még miként rendelkeznek velünk. Itt már hallani az ágyúk párbaját, a repülők folyton szelik a levegőt, már kora reggelen ellenséges gép jár a város felett, mitől lehet drukkolni, mert nem valami udvariasak.

24-én. Reggel ismét jönnek az ellenséges repülők, de elhárító ütegeink és gépeink visszaűzik őket. Tehát bent vagyunk a harci zónában. A hőség rettenetes és a por a nagy szárazság folytán. Még semmi rendelkezés rólunk.

25-én. Délelőtt délkelet felől rövid ideig tartó harci zaj hallható. Holnap reggel innét tovább fogunk menetelni.

26-án. Reggel 4 órakor alomarsch. Utunk nem volt hosszú, csak 12 km. Pergine kisebb városig. Ismét holnap tovább fogunk menetelni.

27-én. Reggel 8 óra, alomarsch Levicóig (gyógyvíz forrás), hol ebéd volt. Az eső esik egész nap, és alaposan ázunk. Miután tisztjeink itt nem találtak maguknak kedvező szállást, délután tovább marscholunk. Utunk Roncegnó, ugyancsak gyógyvíz forrás vidékén vezet keresztül, igen szép vidék. Így értünk Borgó városkába közel a határhoz, hol beszállásoltuk magunkat.

28-án. Az eső esik, 7 órakor tovább menetelünk a nagy sárban. Erre már erős nyomai vannak a harcoknak, a házak lerombolva stb. Délután érkezünk Tezze városkába, mely már a határon van. Itt frei lagerba mentünk.

29-én. Hajnalban, 4 órakor tovább meneteltünk. Erre már az út veszélyes, a keskeny szerpentin utat az ellenség be tudja lőni. Ma legerősebb az utunk, eközben átlépjük az olasz határt. Így érkezünk Sanctalucián keresztül Arsic városkához, hol ebéd van. Délután 3 órakor innét tovább mentünk Feltrébe, hol lágerbe mentünk. Feltré nagyobb olasz város, kül-részei erősen meg vannak rongálva. Repülőink lágerozó helye.

30-án. Feltréből reggel 8 órakor tovább menetelünk Cernai faluba, hol be lettünk szállásolva, és ha igaz, egyelőre itt maradnánk. Szép hely, a helyek közé beékelve, nem messze a Piave völgye húzódik. Csak már az nem tetszik, hogy a „vágóhíd” közel van.

31-én. Szép idő, a nap kimondva pihenésre van szánva, de azért a legénység az ágyúk és kocsik rendbehozatalával van elfoglalva. Természetes, ez mindig így szokott lenni.

Június hó

1-én. Már reggel igen szép időben az ellenséges repülők egész raja (kb: 20) repült át felettünk erős ágyútűztől fogadva. Repülőink ugyancsak akcióba lépnek és ez egész nap tart. Ütegünk parancsot kapott, hogy 1 ágyúval belövés végett állásba menjen, hova később az egész üteg követni fogja. Tehát a pihenés nem soká tartott. Természetes ezen állásba menetel csak éjjel történhetett meg az ellenség által veszélyeztetett terepen. Így este 9 órakor egy tiszt (hdgy. Pelles) vezetése alatt útnak indultunk Feltrén keresztül, s több mint 30 km utat tettünk meg.

2-án. Reggel 5 órakor, tehát 8 órai erős menetelés után érkezünk helyünkre oly vesződséggel, mire csak 1914-ben volt példa. Megint kitűnik az, ha az ember egy tapasztalatlan tiszt vezetésére van bízva, akkor már elveszett. Az utat elvesztve, az úgyszólván járhatatlan terepen annak voltunk kitéve, hogy az ellenség a hajnal első világosságánál pocskéká lő bennünket ágyústól, lovastól. Így ágyúnkat már be sem állíthattuk, miután az ellenség a Monte Tombáról, mi erős fészke, teljesen belát. Ez pedig velünk szemben áll. Az egész napot alvással töltöttük, miután ennünk sem volt bőven. Este újból megkezdettük a munkát, mely majd egész éjjel tartott, és igen fáradtságos

volt, miután munitió is érkezett. Az ellenséges repülők folyton szelik a levegőt és az olasz (digó) tüzérség veszettül veszélyezteti a terepet, így minket is. Ha az előérzetem nem csak, itt reá fogunk fizetni.

3-án. Ma folytatjuk a tegnapi. Ezen ronda terepen a legénység igen erőltetett munkát végez. Éjjel munitió hordással van elfoglalva. Igaz, hogy itt melegek vannak, de minden [éjjel] fázunk.

4-én. Borult idő, délután esik, fedett hely hiányában a szabadban tanyázunk. Éjjel megint munitió-hordással foglalkozunk. Miután nappal az idő nem kedvezett, éjjel az ellenség veszettül lövöldöz, különösen Querót és az ottani utat.

5-én. Reggel 7 óráig voltunk elfoglalva a munitió hordással, napközben pedig pihenés. Délután alvás közben sebesültem meg először a háborúban. Egy ellenséges gránát felrobbanás közben egy kiló súlyú követ röpített a fejemhez, mi szerencse volt, hogy már nem teljes erővel repült, így csak kissé lyukasztotta meg a fejemet. (Még csak ez legyen a legkomolyabb sebesülés.) Egész délután lövöldöz az olasz tüzérség ide. A repülőknek két nap óta nincs kedvező idejük, ma is esős, hideg idő van. Este 10-12-ig kegyetlenül lövi ezen terepet össze-vissza, úgylátszik már észrevette ittlétünket. Egész éjjel az eső esik, de a munitiót azért hordjuk. Ennyi lövedék után valaminek készülni kell.

6-án. Reggel végeztünk a munitióval, így egyik legnehezebb munkánkkal elkészültünk. Napközben is lő az ellenség, a mi tüzérségünk azonban hallgat.

7-én. Ma kedvező idő, az ellenséges repülők rajzanak, sőt oly szemtelenek, hogy 20-25 méterig ereszkednek alá. A mi repülőink pedig sehol sem láthatók, s így az ellenség szabadon garázdálkodik. Elhárító ütegeink gyalázatosan lőnek, látszik, hogy nem a németek között vagyunk. Délután 1/2 4 órakor belövést kellene csinálni ágyúknak, de még 1/2 6 órakor sincs semmi, így el is maradt a belövés. Este és éjjel az ellenséges tüzérség lövi a terepet.

8-án. Az ellenséges repülők raja kering felettünk, de azért a belövést megcsináltuk valami nehezen. Mitől félttem, hogy ez által el leszünk árulva, illetve az állásunk, nem következett be. A mai nap elég csendes, az ellenséges tüzérség csak este kezdi munkáját, és egész éjjel nyugtalanodik. Este a Queró-i temetőbe mentem megfigyelő-állás rendezése végett. Ezen éj is nyugalom nélkül telt el.

9-én. A mai nap elég csendes, ütegeink belövést végeznek. A munka lázasan folyik, de még nincs befejezve. A támadás napja – mert az lesz részünkről – közel lehet, de még bizonytalan mikor. Tisztjeinknek már azonban elég ez is, hogy elpárologjanak az ütegtől. Most a 20-dik honvéd hadosztályhoz vagyunk beosztva, és itt egész szekatúrának vagyunk kitéve. Természetes, hogy tisztjeink képe nem tetszik itt. Élelmezésre egy honvéd üteghez vagyunk beosztva, és csak azt mondhatom, hogy ennél már rosszabb élelmezés nem lehet. Megint éjjeli munkánk van, teljesen éjjeli baglyok vagyunk. Az ellenség az éj folyamán nem fejtett ki nagyobb tevékenységet.

10-én. A délelőtt elég csendesen telik el, csak az ellenséges repülők zúgása hallatszik folyton. Igazán már senki sem bánná, ha ezen játék itt mielőbb lezajlódna, hogy mehetnénk előre! (De ki tudja, még addig is mi történhetik.) Délután folyamán parancs jön, hogy batterienk állásba jöjjön, ugyancsak a gáz-munitiót is átvettük, miután a támadás ezzel kezdődik. Így már nem lehet távol az offenzíva napja. Az éj folyamán egész csendesen viselkedik az ellenség és így 2 ágyúnk minden veszély nélkül jöhetett be az állásba. Csak azért kettő, mert három ágyúnk, mit visszahagytunk Tezzében javítás végett, megsemmisült, miután az ottani telepet az ellenség felbombázta, felrobbantotta úgy, hogy teljesen megsemmisült. És annak idején csak az volt a szerencsénk nekünk is, hogy kora hajnalban hagytuk el Tezzét, mert a fogunkat otthagytuk volna

mi is. A Piave partján tanyázunk itt, hol a vasútvonal is húzódik. A magas szilafalak és az itteni alagutak jó védelmet nyújtanak az ellenséges lövedékek ellen. Bárcsak ágyúink is itt lehetnének!

11-én. Esős idő, mi itt úgylátszik gyakori. Ezen éjjel még három újabb ágyúnk is bejött az állásba. Az eső szakad.

12-én. Egész nap eső esik, bőrig ázunk, az ellenség most hallgat.

13-án. Szintén esik, később borult az idő. Már igen nagy itt a tevékenység, tán egy-két nap választ el bennünket az offenzívától. Már csak túl lennénk rajta, igaz, hogy kissé fázunk, mert ez nem a román vagy orosz front.

14-én. Tehát itt az utolsó nap az offenzíva előtt. Délben már megtudtuk, hogy holnap, 15-én hajnalban, 3 órakor kezdődik a nagyon várt multság. De hogy végződik? Mindenki izgatott. Késő délutántól fogva egész éjjel erősen dolgozik az ellenséges tüzérség minden irányban. Ebből csak az következik, hogy sejt valamit, pedig ez nem igen jó. Többször gázlövédéket használ, de hiába. Csak órák kérdése, hogy kamatostul visszakapja.

15-én. Végre a nagy nap elérkezett! Hajnali 3 óra. Ekkor az összes tüzérségünk megkezdte a pokoli munkát, ami Gorlicét és Belgrádot fölülmúlja. Az a pokoli zaj, melyet az itteni hegyek tízszeresen adnak vissza, rémítő. Először gázgránáttal láttuk el a taliánt, ágyúink csövei teljesen izzanak, úgyhogy folyton vizes ruhákkal vannak takarva. Az ellenséges tüzérség is alaposan dolgozik. A csata ily mértékben tart délelőtt 9 óráig, az ágyú-legénység teljesen ki van merülve ezen retentő munkától. Nincs az a nehéz felhő, mely erősebben takarná a Mt. Tombát és vidékét, mint a kilövődött lövedék füstje. Úgy hírlik, hogy előttünk az első árkokat elfoglaltuk. De már mégsem tetszik nekünk a helyzet, mert ily erős és hosszú tüzérségi előkészítés után másképp kellene a helyzetnek alakulni. Délfelé tüzérségünk alábbhagyott a tüzeléssel. Már pár foglyot is hoztak, és most várjuk a továbbiakat, mire fejlődik még ma? Már erősen hisszük, hogy fuccs. Este 9 órakor az ellenség ezen szakaszon erős akcióba lépett, mi tartott éjjeli 12 óráig, tüzérségünk ugyancsak erősen dolgozik. Az itteni foglyok száma 3 500. A mai nap elég szerencsésen telik el reánk nézve, pedig ugyancsak féltünk ezen állástól.

16-án. Reggel elég csend, 8-9 óra közt kezd az ellenséges tüzérség nyugtalankodni. A mai jelentés hírül adja, hogy a tegnapi nappal az 50- és 55-dik hadosztály az Mt. Santónál elég eredményesen dolgozott, és azt el is foglalta? Szintén itt Bassanó irányában is áttörtetett volna a front, és ugyancsak jobbra a Piave síkság irányában is. De mindez igen gyanús nekünk. Bővebb részleteket még nem hallani. Napközben tüzérségünk hallgat, itt elég csend van, ellenben tőlünk balra erős ágyúzás hallható, mely csak este szűnik meg. Azonban tőlünk jobbra este erős harc folyik a Piave síkság felé. Észrevehető, hogy innét az ellenséges tüzérségből elvontak, éjjel az ellenség nyugtalankodik.

17-én. A harmadik csatanap itt előttünk olyan, mintha az ellenség elvonult volna teljesen. Sem tőlünk, sem ötöle egy lövés sem sem hallható, pedig ezt a talián nehezen tudja megállni. Nem tudjuk mire vélni a dolgot, azt azonban láthatjuk, hogy nem valami fényes eredményt arattunk, ami sajnos! – Azonban a harmadik napot is szerencsésen elértük [úgy,] hogy ütegünkknél nem történt semmi baj. Kellemetlen idő, az eső folyton esik. Az ellenséges tüzérség egész éjjel dolgozik és lövedékei igen közel járnak hozzánk. Úgy hallatszik, hogy az előttünk álló 1-es honvédek nem valami dicséretre méltóan harcoltak volna az egész 20-dik honvéd hadosztállyal egyetemben. Hogy ez igaz-e, kétséges ugyan, miről csak később lehet meggyőződni.

18-án. Délelőtt az ellenséges tüzérség ugyancsak dolgozik, alaposan és erősen környékezi ütegünket. Sajnos, elég végzetes lett, a szerencsétlenség bekövetkezett 1/2 12 órakor, mikor egy

nehéz lövedék, kb. 18 cm-es, az én (harmadik) ágyúmat érte és azt teljesen hasznavehetetlenné téve, vagy 12 m távolságra a másik ágyú hegyé vetette. Ez még megjárta volna, de vele három emberem is a felismerhetetlenségig széjjel roncsolódott. És bizony csak kevés hiányzott abból, hogy én is nem oda jutottam. Délután 6 órakor temettük el ezen áldozatokat, kiknek testrészeit úgy kellett összeszedni. Ezen állásból már nem is löhettünk tovább: Este megint lő az üteg [ ] területére, melytől irtózunk. Este parancsot kapott ütegünk, hogy az ezred egyik osztálya, tán a mienk, be lett osztva a József főherceg: hadseregéhez. Ennek kissé örültünk, de hogy [meg]valósul-e – az már kérdés. Az éj folyamán tüzérségi harc.

19-én. Hosszabb idő után ma szebb idő mutatkozik, melyet az ellenséges repülők fel is használnak a nyugtalanításunkra. Este összelőtt ágyúmat szerencsésen leszállítottuk az ellenség mérsékelt tüzelése közben.

20-án. Reggel szép idő mutatkozik, délután ellenben az eső esik. Most már látható, hogy offenzívánk meghiúsult, és sajnos láthatjuk miért – mert nincs német vezetés. Igaz, hogy mást is lenget a szellő, mit a pontos ellentevékenységből ítélve, tán el is kell ismerni, hogy úgy van. De egy a bizonyos, hiányzik a német vezetés. Még nincs parancsunk a továbbiakra, de itt tarthatatlan az állásunk. Az ellenség egész éjjel lövöldöz.

21-én. Hajnalban, 4 órakor otthagytuk az állást, melytől már irtóztunk. Feltre irányába marscholva, az 5-dik hadosztály területére érkezünk, hol Lezanó faluban ebédeltünk és estig pihentünk. Ez alatt az idő alatt lettem megbízva, hogy ágyúért Bribanóba menjek, mi meg is történt. Este tovább meneteltünk északi irányba, és éjjel érkezünk Melbe, hol lagerba mentünk.

22-én. A nappalt itt töltjük, és a további parancsot várjuk. Az éjet is itt töltjük. Noha a front 30-35 km-re esik, erős ágyúzás hallható.

23-án. A mai napot is itt töltjük, pihenünk, még nincs parancs arra, hogy hova, merre leszünk irányítva. Itt egész kellemesen töltjük az időt, a hegyóriások tömegéből kikerülve, mely szép vidék. (Csak harctérnek nem.) Egész nap nyugati, éjjel pedig déli irányból erős harci zaj hallható.

24-én. Végre tudomásunkra jutott, hogy ami csekély sikert csapataink elértek, utólag drágán kell megfizetniök, miután a legnagyobb kudarcral kell visszavonulniok a megáradt Piavén, amiről a rögtönzött hidakat az ár elvitte, és csapataink helyzete tarthatatlan lett. Erre igazán nem számítottunk.

25-én. Még mindig itt vagyunk lágerban, nincs parancsunk a továbbiakra. Az idő tűrhető, csapataink elég lehangoltak ezen balsiker felett, mire még a legutolsó ember sem számított volna. Erre az időre rég az olasz síkságra vonulásunkat képzeltük el, hogy a rizs közelébe jussunk. Mert itt már az élelmezésünk igazán kezd igen rosszá válni. A Romániából hozott élelempótlás már kezd kiapadni, hiába, csak most tudjuk meg a frontok változatosságát. A nap folyamán nem hallatszik erősebb harci zaj, csak az éj folyamán hallatszik gyengébb ágyúzás.

26-án. Igen nyugtalan éjszakám volt, ma sem érzem magam valami jól. A gyomrommal gyült meg a bajom, mit a rossz élelmezésnek (polenta contra kukorica kenyér, mit literrel lehet mérni mire ideér) tulajdonítok. Délelőtt folyamán délnyugat felől hallatszik ágyútűz. Az éj csendes volt.

27-én. Egész délelőtt és délután egy részét az eső rontja el. Később szebb idő és megkezdődik ütegünknel a bronz-érem kítüntetések kiosztása, utána parancsfelolvasás, mikor megtudjuk, hogy ezredünk a lefolyt harcokban a legjobban oldotta meg feladatát a 20-dik h. dandár kötelékében.

28-án. Az ellenséges repülők járnak, ellenben a mieink csak a front mögött. Szép meleg idő, a front felől csend.

29-én. Péter-Pál napja, ünnepelünk, harci zaj ma sem hallható.

30-án. Vasárnap, ma is ünnepi hangulat. Hiába! A szerencse üldöz bennünket megint, vissza kell mennünk az előbbi állásba. Még megérjük, ott kell pusztulnunk. Élelmezésünk iszonyú! Így nem bírjuk sokáig, már alig állunk a lábunkon.